

Több a tanult ember

Diplomások, érettségizettek nemzetközi rangsorban

A dolgozók szakképzettség, műveltsége, számottevően gyarapodott a legutóbbi két évtizedben. A kereső lakosság 1949-ben átlagosan még csupán 4,2 évet töltött iskolapadban, s ez a szám 1970-ig 7,4-re növekedett. Vagyis az átlagos iskolázottsági színvonal 76 százalékkal nőtt 21 év alatt. Meghökkenő adat. A Központi Statisztikai Hivatal felmérése — és az ennek alapján készült kiadvány — az iskolázottság, a képzettség, a szakképzettség alakulását vizsgálva kimutatta, hogy az általános iskola nyolc osztályánál kisebb végzettségű dolgozók aránya 65-ről 39 százalékra csökkent, 1960 és 1970 között. Vagyis 1,1 millió nőtt a nyolc osztályt végzett keresők száma tíz év alatt. Még így is csaknem kétfélszeresére nőtt az általános iskolát végzettségű hiányos, de ezzel együtt hazánk a dolgozók iskolázottsági szintjét tekintve a nemzetközi élvonalba tartozik.

Még gyorsabban növekedett a közép- és felsőfokú képzettséget szerzett dolgozók aránya. Az általános iskolát végzettségű 3,4-szeresére, az érettségizettek 3,9, a felsőfokú végzettségűeké 2,5-szeresére nőtt 21 év alatt.

Az érettségizettek és a főiskolát végzettek aránya leggyorsabban a mezőgazdaságban, az erdő- és vízgazdálkodásban emelkedett (2,5-szeresére) 1960–1970 között. A mezőgazdaság szocialista átszervezése tehát nemcsak a paraszti életformát, a munkamódszert, a termelés technikáját változtatta meg alapjaiban, hanem valóságos képzettségi forradalmat is eredményezett.

A főiskolát és egyetemet végzett ipari dolgozók száma kétszeresére, az érettségizettek csaknem 2,5-szeresére nőtt 1960 és 1970 kö-

zött. A szállításban és hírközlésben szintén jelentős a fejlődés. A kereskedelemben viszont a felsőfokon végzett szakemberek számának növekedése — mindössze 20 százalék — a létszámgyarapodással sem tartott lépést. Érdekes, hogy a nők, bár hátránnyal indultak, napjainkban mégis iskolázottabbak, mint a férfiak. Amíg az érettségizett férfikeresők száma csaknem háromszorosára, a nőké hétszeresére emelkedett 1949–1970 között. Az általános iskolát végzett és a diplomás dolgozó nők számának aránya szintén gyorsabban nőtt, mint a férfiaké. A diplomások között még így is kisebbségben vannak a nők, a hátrányt csak részben sikerült megszüntetniük.

Hazánkban a mérnökök száma 3,3-szeresére nőtt 1950–1965 között. Ezt csak a Szovjetunió és Csehszlovákia (4,5–4,5-szeres), valamint Hollandia (3,9-szeres) fejlődése múlta felül. Kanadában, 2,5-szeresére, az USA-ban, Svédországban, Angliában, az NSZK-ban kétszeresére nőtt a mérnökök száma ugyanezen 15 év alatt. A közgazdászok számának növekedése 1950–1965 között hazánkban 268 százalékos, átlagosan kétszer olyan gyors ütemű, mint más szocialista és tőkés országokban. Az orvosok száma 95, a pedagógusoké 78 százalékkal nőtt Magyarországon ugyanezen időszakban. A jogászok száma lényegében stagnál, s így arányuk a diplomások körében évről évre csökken.

Tízezer dolgozó közül hazánkban 78-nak van műszaki diplomája, Svédországban 77-nek, Angliában 70-nek, Franciaországban 67-nek, Belgiumban, 57-nek, Dániában 53-nak, az NDK-ban 49-nek, Hollandiában 36-nak. A műszaki diplomások száma — ugyancsak tízezer dolgozóra számítva,

és szintén 1965-ös adatok alapján — az USA-ban 204, az NSZK-ban 139, Kanadában 112, Csehszlovákiában 106, Svájcban 93, Norvégiában 91. Vagyis a műszaki diplomások számának aránya és a gazdasági fejlettség között nincs egyértelmű és szoros kapcsolat.

A nem fizikai (szellemi) munkakörben foglalkoztatott dolgozók aránya már valamivel hívebben követi az országok gazdasági fejlettségének rangsorát. Az USA-ban 40, Kanadában 39, Hollandiában 35, Belgiumban 34, Angliában 34, Svédországban 33, Svájcban 31, Franciaországban 30, az NSZK-ban 30, Dániában 28, Csehszlovákiában 28, Norvégiában 26, Ausztriában 26, Finnországban 22, Olaszországban 21, Magyarországon 17 százalék a nem fizikai — szellemi — munkakörök aránya a teljes dolgozó létszámhoz viszonyítva az 1960. évi adatok szerint. 1971-ben már a dolgozók 24 százaléka foglalkoztatott hazánkban nem fizikai munkakörben. (Az alkalmazotti létszámnak ez a viszonylagos növekedése nem feltétlenül negatív jelenség, hiszen a szükséges szellemi munka az intenzív fejlesztés, a hatékonyságemelés fontos eszköze.)

A megyék dolgozóinak iskolázottsági rangsora lényegében az ipari fejlettség függvénye. Baranya, illetve Hajdú-Bihar megye áll az élen, ezer foglalkoztatottra 52 diplomás és 104, illetve 103 érettségizett jut. (Pest megye 55 ezreléke aránya rendhagyó, csakúgy, mint a fővárosi 61.) Öket követi Fejér 51, Csongrád és Komárom 49 ezrelékes diplomás arányával. Majd Veszprém és Nógrád 47, Szolnok és Győr-Sopron 46, Zala, Tolna, Bács, Borsod, Szabolcs 44, Somogy 42 és végül Békés 39 ezreléssel következik.

A középiskolát végzettek aránya sem elhanyagolható: Győr-Sopron (108), Borsod (103), Nógrád, Pest, Vas (102), az élvonalban állnak, Tolna (82), Békés, Szabolcs (83), Somogy (87) pedig a középiskolát végzettek arányát tekintve a derékhadtól leszakadtak.

K. J.

Öt éves a művészklub

Művészek és közönség fóruma

Öt év, ötvenkilenc kiállítás, százhat közreműködő. Tömören ennyi a szegedi Sajtóház 1958-ban létrehozott művészklubjának története. De még az a három vaskos album sem mond el mindent, mely újságcikkek, kritikák, fényképek és rajzok segítségével dokumentálja a klub öt éves történetét. Három szegedi újságíró, Akác László, Nikolényi István, Polner Zoltán kezdeményezésére jött létre a klub, azaz a céllal, hogy fórumot teremtsen, a szegedi alkotóművészeknek: írónak, költőnek, képzőművészeknek, színészeknek, muzsikusoknak, fotósoknak a bemutatkozására, egymás munkájának jobb megismerésére, műhelyproblémák megvitatására.

Kezdetben minden művészeti ág képviselői helyet kértek és kaptak a művészklub programjainak során. Írók és költők művei éppúgy elhangzottak, mint színes előadók, képzőművészeti kiállításokat nyitottak, tudományos előadásokat rendeztek, valamint kamarahangversenyeket is tartottak. Sajnos ez a széles skálájú műhely az utóbbi években egyre jobban képzőművészeti centrálissá vált, de ez mit sem von le a kiállítások és a művek értékéből.

Mindenképpen a képzőművészeti műfaj nyert leginkább polgárjogot a művészklubban. Nemcsak azért, mert a klub kiállítási lehetőséget biztosít a képzőművészeknek, de azért is, mert nincs időbeli törvényekhez kötve. A havonta egyszer megrendezésre kerülő összejöveteleken a képzőművészeti kiállítás megnyitását, az alkotó bemutatását és a vitán kívül azért mindig van kiegészítő program is, egy-egy frissen mejelent szegedi könyv ismertetése, tudományos előadás, vagy közérdekű előadás számotartó problémák vitája. Tavaly a szabadtéri játékok ideje alatt a művészklub kezdeményezésére rendezték meg a Sajtóház előtti téren az első szegedi szabadtéri szoborkiállítást Samu Katalin alkotásából. Ezzel hagyományt igyekeztek teremteni, bizonyítani, nemcsak a klub életképességét, de kezdeményező készségét, újra való törekvését is.

Öt év nem hosszú idő, történelmi mértékkel mérve különösen csekély. Egy ilyen vállalkozás öt éves évforduló-

ja mégis jelentős esemény. Hiszen része nemcsak a város képzőművészeti életének, de közművelődésének, egész kulturális életének is. Egyre bővülő közönsége várja és szemlélgeti a programait, javaslatokkal, tanácsokkal segíti a klub vezetőinek munkáját. Sajnos arra is elég az öt év, hogy néhány, egykor kiállító művész, már csak emlékeinkben lehet jelen. A nemrégiben elhunyt Erdélyi Mihály és Lehel István rendszeres látogatói voltak a klubnak, ma kitörölhetetlen nevek a klub történetéből. Mások, akik aktív közreműködői voltak a klub programjainak máshová költöztek, eltávoztak. Régi művészek mellett új tehetségek, új nevek jelentek meg. Olyan vendégeket üdvözöltünk a foglalkozásokon a szegediek, vásárhelyiek, makóiak, pes-

tiék és szabadkaiak mellett, mint Amerigo Tot, vagy az író-szociológus, Konrádi György.

A szegedi Sajtóház művészklubja nem fáradt el, nem futotta ki magát. Új és új meglepetéseket tartogat, új és nagyobb eredményekre képes. Erejét és életképességét azoknak a művészeknek és művészet szerető szegedieknek köszönheti, akik havonta találkoznak a művészklub rendezvényein, s véleményeikkel, hozzászólásaikkal, vagy éppen műveikkel segítik azt a társadalmi méretű harcot, melyből részt vállal a Sajtóház művészklubja is. Karöltve a fennülőben levő szegedi művészklubbal, minden egyes alkotással és véleménnyel a szocialista magyar művészetért, a műveltségért.

T. E.

Szeged a hazai lapokban

1973/22

Elsőször az országban: — Kulturális együttműködési megállapodás az iskolákkal. Könyvkiadó, 3. szám. [Megállapodás a Tömörkényi és Móra könyvesbolt, valamint a Tömörkényi gimnázium között. Fényképekkel.]

PALFI Gábor: Jelt ad a prolin. — Növények szomszédos-probiája. Delta, május. [Vizsgálatok az egyetem növényéleti intézetében. Fényképekkel.]

[DAVID Márta] D. M.: Bemutatjuk a szegedi KISZ-iskolát. Új Könyvtár, május. [Fényképekkel.]

Tóth Béla a szegedi Somogyi Könyvtár új igazgatója. Könyvtáros, május.

BEKESI István: Hagyományörzés. Postás Dolgozó, május. [Riport a nyugdíjas, néprajgyűjtő Zöldy Pálról.]

Vendégekben Szegeden. Postás Dolgozó, május. [Az 1-es és a 3-as postahivatalról.]

A Szegedi munkaruha-gyártási módszerek a KGST-országokban. Új Játék Lapja, máj. 9.

Néptáncszívtűl Szegeden. Petőfi Népe, máj. 17.

Egy millió tonna olaj a szegedi kutakból. Petőfi Népe, máj. 18.

A belgrádi opera vendégjátéka. Hajdú-Bihari Napló, máj. 19.

[A szabadtéri játékokon.] [PUNKÓTI Árpád:] A radioaktív izotópok segítik az orvostudományt. — „Térkép” a belső szervek működéséről. — Programbank Szegeden. Népszabadság, máj. 23. [Fényképekkel.]

(t. a.): Szeged, július 20–augusztus 5. — Mezőgazdasági kiállítás. Népszava, máj. 23.

DARÓCZI Erzsébet: Szarvasi óvónőjelöltek Szegeden. Békés megyei Népszava, máj. 24. [A pedagógusjelöltek II. országos találkozója.]

A tizenötödik évad a szegedi szabadtéri játékokon. — Sajtótájékoztató a programról. Dunántúli Napló, Fejér megyei Hírlap, Hajdú-Bihari Napló, Népszava (Eger), Petőfi Népe, Tolna megyei Népszava, Zalai Hírlap, máj. 24. Vas Népe, máj. 25.

G. SZABÓ László: A holnap nevelői között. Magyar Hírlap, máj. 24. [A pedagógusjelöltek II. országos találkozója.]

[OKRÓSI László] O. L.: Tizenötödik évadját kezdi a szegedi szabadtéri. — Külön autóbuszok, látogató csoportok Pest megyéből. Pest megyei Hírlap, máj. 24.

RACZ-SZEKELY Győző: Pedagógusjelöltek II. Országos Találkozója, Szeged, 1973. Köznevelés, máj. 25.

Színházi esték — Kaposvárot és Szeged. — LUKÁCSY András: Angyal szállt le Babilonba. Magyar Hírlap, máj. 25.

[Kritika a Dürrenmatt-dráma előadásáról.]

Szegedi randevű. Magyar Hírlap, máj. 25. [A pedagógusjelöltek II. országos találkozója.]

SOMOS Agnes: Ha a diákok partnernek tekintik. — Nem bozorkányság. Magyar Hírlap, máj. 25. [A Déri Miksa szakközépiskoláról és a Tömörkényi István gimnáziumról. Fényképekkel.]

A szegedi kórus jubileumi hangversenye. Népszabadság, máj. 25. [Tizenöt esztendő a zenekarátok kórusa.]

Szigorúbban büntetik az autótolvajokat

Az autótolvások szigorúbb megítéléséhez elvi iránymutatást adott a Legfelsőbb Bíróság.

Az autótolvást, régebben jogtalan használatnak nevezték, a tolvaj büntetése legfeljebb egyévi szabadságvesztés lehetett. A bűncselekmények gyakorisága miatt azonban tavaly januárban, a büntető törvénykönyv módosításakor szigorították az autótolvásról szóló paragrafusokat. A gépkocsi elvételét, az idegen járművel való autózást a Btk azóta lopásnak nevezi, a tolvaj sokkal súlyosabbban — három évig tartó szabadságvesztéssel — büntethető. A büntetés azonban ötévi szabadságvesztés lehet, ha a bűncselekményt csoportosan követik el, vagy közben a járművet megrongálták.

A Legfelsőbb Bíróság mostani iránymutatása szerint a tettes már akkor is elköveti a bűncselekményt, ha a gépkocsit a helyszínről eltolja, elmozdítja, közömbös, hogy utazik-e vele és mennyi ideig. Érdekes megállapítás: a lopott autó utasa — ha a jármű elvételében semmiféle szerepe nem volt — nem vonható felelősségre. Ötévi szabadságvesztéssel büntethető viszont a tettesek, ha a kocsi ellopásakor legalább négyen voltak. Ugyancsak ötévi börtönnel sújtható a tolvaj, akár egyedül volt, akár többedmagával, ha az

autóban a gondatlan, felelőtlen vezetés miatt 15 ezer forintnál nagyobb kár keletkezett.

Tóth Béla:

Céhmesteri irományok

5.

Az asszonyi népek már, meg a pitty-potty gyereksereg elkucorogtak a padkán, s, ettek a térdük kalácsáról, vagy lábuk közé szorított tálból. Volt is evés, de olyan, ha laktató étel akart készülni, hétköznapi déleledre, amit azok a nagymunkájú, nagyétkű férfiember szerettek, mondjuk köttes pogácsát, hát ahhoz előtte este éppen egy zsák lisztet öntött föl anyám a sütőteknőbe. Nem hazudok, ha tízföntnyi lisztnek kellett ahhoz lenni. No, rosszabb napokon valami kis pószpászmaradék lötyögött belőle estebédre. Halomban állt a pogácsa az asztalon, ahogy a Tisza-parton a homokkupacok, de csak percekig tartott a dicsősége, mert eltűnt, a nyolc férfi bedarálta rögvést.

No itt négy tényér, a négy segéd úrnak a magasabbik asztal letelején, s egy arasszal alacsonyabb nyújtás az inasok asztala, az inasok végén. Azon is négy tényér. A labancos hajú öreg inas ül az első helyen, egy udvaros fiú a másodikon, egy sólyatéri sántalábú magyarárók, aki Spicer úrnak a fűrészt deszkáját rakosgatja össze szárítómáglyákba, s akit korábról is is-

mertem, Tisza-parton való játékaim idejéből. Negyedik voltam az asztalnál.

A rangsor szerint az inasi asztal táljából a labancos hajú szedett először, aztán a máglyázó, harmadjára az udvaros, mindannyian jól alányúltak fakanalukkal a tálnak, hogy a vastagját fölkaparják. Nekem, félnapos inasnak maradt a leve, a vékonya. Persze én is alámerítettem a kanalat rögvést, kedvvel ment belé, szép piros paprikás volt, vastagoscska, ahogyan Bobleréknél csinálják a generálsósz. Az is mindenhez jó. A tejbekásához, sajthoz, pénteki sült halhoz, krumplisztáéhoz, vagy akár magához a patogatott kukoricához. Azért is generálsósz.

Meritem aztán, le, s fenekére a cseréptálnak, mert a többi is úgy tette, hát, ahogy emelem föl a kanalam, egy félalattnyi kis fehér bonye csúng le róla, de csak egy szemvillanásig az enyém, fakanalával vágott akkorát a kezemre az a labancos főinas, hogy azt hittem, tőből szakad ki a kezem szára. Rettentőt lehet ám a lapocskányi fakanállal, ami az ételtől már rég kialbárolódott, a szegény ember gyerekének a keze bütykére ütni.

Mondhatom, fájdalomtűrők voltunk, akár a vadak, mert játékainkban ha más nem volt, csak pajkosságul úgy elkalapáltuk egymást a szirtok között (a folyópart szakadéka), hogy kék-zöld foltjait hetekig elviseltük a bőrünkön. De hát nem is volt valameire való surbankó az, aki nem hurcolt efféle jelvényeket magán. Még nagy valakíságnak is számított, hogy az étellel való tusalkodásainkban ilyen látványos jeleket szed magára az ember.

Még ettől, na lám, hát kanalaztam volna egy kis jó forró paprikáslevet magamba, s odakopintanak egy lila foltot a kezem hátára. De azért csak húzom aztán a kis tálat a kezem ügyébe, ereszkednék vissza a pad végére, de

akkorra az udvaros fiú talán nem is véletlen, fölállt, a pad fölbillent, s én bezútyantam a kecskelábú asztal alá, egyúttal magamra is rántottam a levest.

— A marha tahója! — jegyezte meg az öreg inas, s csámcsogva ettek tovább, mintha semmi sem történt volna. Eppen akkor jöttem rá, hogy milyen jól lehet ríni a kecskelábú asztal alatt. Nem szólították ám, hogy „co, föl sárge”, ahogy az elvágódott lovat szokás, se azt, co, ki kutya, te!

Nem voltam könnyen rívó, de tán az eséstől, valahogy kipotyogtam a kukucsaklóból a könny. Örültem, hogy a segédurak semmit sem láttak.

Hanem ahogy kioldalogtak a konyhából, úgy tettek, hogy jóllakottan, hangosan szíves köszönnel búcsúztak, én tudtam, hogy a falaknak mondják. A majd elröpülő Trézi már a harmadik szomszédban présmitált akkor.

Kimentem a forgácsos színbe, lecsutakoltam magamról a zsiger zsírját, s be a műhelybe. Vártam, hogy majd ahogy reggel, megtisztelnék egy két pofonnal, vagy legalábbis csúful-beszélnék velem. Mintha csak egy fél perccel előbb hagytuk volna abba a munkát. Kentük a nachtkaszni oldalára a furnért. A készeket torony magasan fölraktuk, faspándlik közé, hogy a levegő belejárjon, s minél gyorsabban száradjon. Efféle munkákba foglalva magunkat köszöntött ránk a mester. Fűtőt. Rám nézett, észrevett.

— Van, már padja a fiúnak? — kérdi.

A labancos összehaptákolta magát, akkor láttam, hogy kell a mester előtt szólni. Összevágta a fűzetlen bakancsát, akár egy kiszolgált katona, s azután válaszolt.

— Majstrom uram, kérem, próbaidős fiúnak csak második hetes korában jár szerszám.

(Folytatjuk.)